

Teaching Based On A Creative Approach For Students Of Higher Educational Institutions As A Pedagogical Problem

Asadova Sitora Sadullayevna

Bukhara State Technical University,

Associate Professor of the Department of "Technological Machines and Equipment",

Doctor of Philosophy in Technical Sciences

Abstract

This article analyzes the development of students' creative approach skills as a pedagogical problem. In the modern education system, teachers are required to have the skills to effectively organize the lesson process, systematically organize educational materials, and apply modern approaches. The study reveals the components of design skills, the stages of its formation, and the pedagogical and psychological foundations of implementing this process in higher education institutions.

Keywords: education, upbringing, pedagogy, pedagogical creativity, technology, design of the educational process.

Annotatsiya

Ushbu maqolada talabalarning kreativ yondashuv mahoratini rivojlantirish pedagogik muammo sifatida tahlil qilingan. Zamonaviy ta'lim tizimida o'qituvchilardan dars jarayonini samarali tashkil etish, o'quv materiallarini tizimli tarzda tashkil etish va zamonaviy yondashuvlarni qo'llash ko'nikmalari talab etiladi. Tadqiqotda loyihalash mahoratining tarkibiy qismlari, uni shakllantirish bosqichlari hamda oliy ta'lim muassasalarida bu jarayonni amalga oshirishning pedagogik-psixologik asoslari ochib berilgan.

Kalit so'zlar: ta'lim, tarbiya, pedagogika, pedagogik kreativlik, texnologiya, o'quv jarayonini loyihalash.

Mamlakatimiz raqamlashtirish siyosati ta'lim sohasini ham chetlab o'tmadi. Hozirgi kunda ko'pgina oliy ta'lim muassasalarida bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash jarayonida loyihalash mahoratini tizimli ravishda shakllantirish mexanizmlari yetarli darajada ishlab chiqilmagan.

"Pedagogik loyihalash - pedagogik masalalarni yechishga qaratilgan ketma-ket, o'zaro bog'liq harakatlar tizimi yoki oldindan rejalashtirilgan pedagogik jarayonning amaliyotga ketma-ket mujassamlanishidir".

Loyihalash muammosi o'zining rivojlanish tarixiga ega. "Pedagogik loyiha" atamasi ko'proq quyidagi ma'noga ega bo'lgan pedagogik ishlarda uchraydi: loyiha ta'lim tizimini loyihalashtirishga qaratilgan holda rasmiylashtirilgan pedagogik g'oyalar, pedagogik jarayonlar va texnologiyalar majmuasi, shuningdek ularning amaliy joriy etilish dasturlaridir. Bo'lajak o'qituvchilarni pedagogik faoliyatga tayyorlashning asosiy yo'nalishlaridan biri bu loyihalash ko'nikmalari hisoblanadi.

Loyihalash ko'nikmalari - ta'lim va tarbiya mexanizmi, pedagogika nazariyasi va tarixi, o'quv va tarbiyaviy ishlarni tashkil etish usullari, uning mazmuni, tamoyillari, usullari va tashkiliy shakllari to'g'risida ijtimoiy ahamiyatga ega bilimlarni loyihalashga qaratilgan pedagogik faoliyatning jarayoni va natijasi hisoblanadi. Zamonaviy o'qituvchi mahoratli pedagog bo'lishi uchun loyihalashga qaratilgan pedagogik faoliyatni professional darajasini tashkil etishi kerak.

Loyihalar usuli XIX asrning ikkinchi yarmida Djon Dyui va V.X. Kilpatrik tomonidan batafsil ishlab chiqilgan bo'lib, ularning fikriga ko'ra, o'quv faoliyati bo'lajak o'qituvchining qiziqishlari va shaxsiy tajribalariga asoslanishi, amaliy faoliyat tajribasini kengaytirishga hissa qo'shishi va uning o'z-o'zini o'rganish qobiliyatini shakllantirishi kerak. Loyiha usulining mohiyati shundan iboratki, o'quv jarayonida talabalar o'zlari qiziqtirgan aniq amaliy maqsadni aniqlaydilar, unga erishish rejasini tuzadilar (loyihalashtiradilar), mustaqil ravishda faoliyatni amalga oshiradilar va keyin uning natijalarini taqdim etadilar.

Ta'limga loyihalash metodining kirib kelishi XIX asrga borib taqaladi, J.Dyui esa XX asr boshlarida loyihalash metodini yoshlarning qiziqishlaridan kelib chiqib ularni yo'naltirishga asoslangan pragmatik pedagogika ta'limotiga tatbiq qilgan. 1918-yilda Kolumbiya universiteti qoshidagi pedagogika kolleji o'qituvchisi Vilyam Kilpatrik loyihalash metodining mohiyatiga bag'ishlab "Loyihalash metodi" nomli maqolani chop qildirdi. Muallifning keyingi maqolalarida ushbu atama quyidagicha talqin qilinadi: "Loyiha" atamasi faoliyatning har bir imkoniyatini, tajriba jarayonining bog'liqligini anglatishi zarur. Bunda maqsad ichki omil sifatida:

- faoliyatning maqsadini anglatadi, tajribaga ega bo'lish jarayonini boshqaradi;
- shaxsning o'z faoliyatini va ichki qobiliyatini ro'yobga chiqarishga xizmat qiladi.

1905-yilda rus pedagogi S.T.Shatskiy o'qitish tizimida loyihalash metodini qo'llashga harakat qildi, keyinchalik, 20-yillarda maktablarda loyihalash metodi asosiy metod sifatida o'quv jarayoniga keng tatbiq qilina boshlandi, biroq 1931-yilda bu metod yordamida umumta'lim fanlarini talabalarga chuqur o'rgatishning to'la imkoni yo'q degan xulosaga kelindi va an'anaviy ta'limga qaytildi. Loyihalash metodi uzluksizlikni ta'minlay olmagan va puxta o'ylanmagan metod sifatida tanqidga uchradi va yaqin davrgacha ta'lim jarayonida qo'llanilmasdan keldi.

V.V.Guzayev ilmiy ishlarida loyihaviy ta'limni integratsiyalashtirish texnologiya sifatida qaraydi va shu o'rinda ta'lim jarayonida bo'lajak o'qituvchilarni loyihalash faoliyatini shakllantirishning o'ziga xos xususiyatlariga alohida e'tibor qaratadi.

Taniqli olim N.A.Muslimovning ta'kidlashicha, ta'lim texnologiyalarning afzalligi shundaki, unga qo'yilgan maqsadga erishish kafolatini beruvchi o'quv jarayoni rejalashtiriladi va amalga oshiriladi. Darhaqiqat, mashg'ulotning muvaffaqiyatli o'tishining sakson foizi o'quv jarayonini to'g'ri loyihalashtirish, tashkil etish va uni amalga oshirishga bog'liq. O'quv jarayonini loyihalashtirish quyidagi uch bosqichdan iborat:

- o'quv maqsadlari va natijalarini belgilash;
- natijalar asosida nazorat topshiriqlari va baholash mezonlarini ishlab chiqish;
- o'quv jarayonining texnologik xaritasi (dars ishlanmasi)ni ishlab chiqish.

B.X.Xodjayevning fikriga ko'ra, o'quv jarayonini loyihalashtirishda ta'lim mazmunini, maqsadini, kutilayotgan natijani to'g'ri belgilash, ta'lim metodlari, shakllari va vositalarini to'g'ri tanlash, talabalarning bilim, ko'nikma va malakalarini baholashning aniq mezonlarini oldindan ishlab chiqish, mashg'ulotga ajratilgan vaqt ichida ularni to'g'ri amalga oshirish va bir-biri bilan uyg'unlashuviga e'tiborni qaratish maqsadga muvofiqdir.

Professor M.Ochilovning ta'kidlashicha, o'quv maqsadi - bu muayyan ta'lim jarayonini yakunida ta'lim oluvchi tomonidan o'zlashtirilishi, ya'ni hosil qilinishi lozim bo'lgan bilim, xatti-harakat bilan bog'liq bo'lgan amaliy topshiriqni uddalay olish mahorati, shaxsiy fazilatlar va xulqini belgilaydi. O'quv maqsadi va natijalarni belgilashda aniq o'lchanadigan, real amalga oshiriladigan, erishish mumkin bo'lgan imkoniyat inobatga olinadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi" to'g'risidagi Qarori. 2019 yil 8 oktyabr.

Samiyeva Sh.X. Bo'lajak o'qituvchilarda kreativ yondashuv asosida loyihalash ko'nikmalarini rivojlantirishning innovatsion texnologiyalari Ped.fan.dok. diss. Buxoro, 2024.

Urazova M.B. Bo'lajak kasb ta'lim pedagoglari loyihalash faoliyatiga tayyorlash texnologiyasi. Ped.fan.dok. diss. Toshkent, 2018.

Slasten V.A., Isaev I.F., Shiyanov E.N. Pedagogika. Moskva: Akademiya, 2013.

Lerner I.Ya. Didaktik asoslar va o'qitish metodlari. Moskva: Pedagogika, 1981.

Koehler M.J., Mishra P. What is Technological Pedagogical Content Knowledge? Contemporary Issues in Technology and Teacher Education, 2009, 9(1), 60-70.

Wiggins G., McTighe J. Understanding by Design. Association for Supervision and Curriculum Development, 2005.

Dudley P. Lesson Study: Professional learning for our time. Routledge, 2015.

Sahlberg P. Finnish Lessons: What can the world learn from educational change in Finland? Teachers College Press, 2015.

- Schön D.A. The Reflective Practitioner: How professionals think in action. Basic Books, 1983.
- Kurbonov Sh.E. Bo'lajak o'qituvchilarning raqamli kompetensiyasini rivojlantirish. Toshkent: Fan, 2020.
- Алексеев Н.Г. Проектирование и рефлексивное мышление // Развитие личности. – 2002. – №2., с. 28.
- Гадрутенко, Т. В. Структурно-функциональная модель управления проектной деятельностью учителей [Текст] / Т. В. Гадрутенко // Мир науки, культуры, образования, 2010. - № 5 (24). - С. 127-130.
- Вяжевич Л. П., Тумбаева А. В., Туманова Н. Е., Мазурская З. Л., Михайлова О. И. /Метод проектов — один из ведущих методов обучения в условиях реализации ФГОС//Инновационные педагогические технологии: материалы I Междунар. науч. конф. (г. Казань, октябрь 2014 г.). — Казань: Бук, 2014. — С. 257–259.
- Джон Дьюи Перевод: Н. Никольская. Психология и педагогика мышления —стр. 5-175.